17 Jaar, No. 38. — 's HERTOGENBOSCH. — Dingdag 1 April 1845.

DE NOORD-BRABANDER

Staat- en Letterkundig Dagblad.

DICERE VERUM QUID VETAT?
Horatius.

ABONNEMENTS-PRIJS
Voor de Stad, f 12.
Franco per post, „ 14.

(Verschijnende driemalen in de week, Dingsdag, Donderdag en Zaturdag.)

ADVERTENTIEN
15 cents de regel
behalve 35 cents zegel

PROVINCIE NOORD-BRABAND.

AANBESTEDING.

Op Dingsdag den 22 April 1845, des middags ten *twaalf* ure, al onder nadere goedkeuring van Gedeputeerde Staten, door den staatsraad, Gouverneur der Provincie *Noord-Braband* of bij deszelfs absentie, door een der Leden van gemelde Gedeputeerden en in bijzijn van den Hoofd-Ingenieur van den Waterstaat in gemelde Provincie, aan het Locaal van het Gouvernement te *'s Hertogenbosch*, worden aanbesteed:

Het Verbeteren van den bestaanden Weg van Heusden, door het binnenland naar Dussen, en van daar over den Binnen Zeedijk naar Werkendam; en het vervolgens Begraden van denzelve, hebbende eene lengte van ongeveer 26,360 ellen.

Deze aanbesteding zal geschieden bij inschrijving en opbod.

Het Bestek, op hetwelk bovengemeld werk zal worden aanbesteed, ligt, boven en behalve aan het Locaal van het Gouvernement te *'s Hertogenbosch*, ter lezing: te *Almkerk* bij den Burgemeester; te *Breda* bij de Erven Vermunt in de Zwaan; te *Dussen* bij den Burgemeester en aan de Sluis bij de Wit; te *Emmikhoven* bij den Burgemeester; te *Ethen* bij den Burgemeester; te *Giessendam* in de Zwaan; te *Gorinchem* bij van Oisterwijk; te *Grave* bij de wed. Schonenberg; te *'s Gravenhage* in het Zuid-Hollandsch Koffijhuis; te *Hardinxveld* in de drie Snoeken; te *Oosterhout* bij W. van der Corput in de Koppel Paarden, en bij C. A. van der Corput in den Wijnman; te *'s Hertogenbosch*, in het Neêrlandsch-, Oud Stads-, Brabandsch-, Antwerpsch en Molenaars-koffijhuis, mitsgaders in de Logementen de Gouden Leeuw, het Parlement, het Oud keizershof, de Eenhoorn en het Groenhuis; te *Heusden* op het Stadhuis, bij Justenia en bij H. Verhoeven; te *Klundert* in de Stads-herberg; te *Meeuwen* bij den Burgemeester; te *Nymegen* bij van Meurs aan de Gierbrug; te *Sleeuwijk* bij den Burgemeester en bij Kleman aan het Veer; te *Sliedrecht* in het Regthuis en te *Werkendam* bij den Burgemeester en in de Zwaan.

Zullende op den derden dag voor dien waarop de Aanbesteding bepaald is, de vereischte aanwijzing in loco worden gedaan, beginnende des morgens om *acht ure precies*, aan de *Wijksche Poort* te *Heusden*.

Intusschen zijn de verlangd wordende inlichtingen te bekomen, zoo bij den hoofd-ingenieur als bij den provincialen ingenieur E. C. B. Ridder van Rappard te *'s Hertogenbosch*.

De Staatsraad, Gouverneur der Provincie *Noord-Braband*,

A. J. BORRET.

ITALIE.

De heer Castillo y Ayensa, buitengewoon gezant van Spanje te Rome, is den 15 maart in die hoofdstad aangekomen en heeft reeds 's anderendaags bij z. em. den cardinaal Lambruschini een bezoek afgelegd.

Te Rome is men over het algemeen overtuigd dat de geschillen tusschen den H. Stoel en de regering van Madrid weldra vereffend zullen zijn.

— Uit Rome schrijft men tevens, dat mgr. Capaceini, wiens toestand sedert eenigen tijd zeer bedenkelijk was, in den nacht van 14 op 15 maart door eenen aanval van beroerte is getroffen, die geene hoop op herstel meer laat.

AMERICA.

Uit de Vereenigde Staten zijn zeer belangrijke berigten ontvangen. De senaat heeft met 27 tegen 25 stemmen een voorstel tot inlijving van Texas in het Americaansch staten verbond, aangenomen. Dit groot vraagstuk is bij gevolg bepaaldelijk opgelost, want, zoo als men weet, is de nieuwe voorzitter der republiek, de heer Polk, een der warmste voorstanders der inlijving. Ongetwijfeld zal hij zich dus haasten om den verklaarden wil der wetgevende magt ten uitvoer te leggen.

Het besluit van den senaat heeft te Washington groote vreugde verwekt. Zal dit in Texas evenéens het geval wezen? Dit zullen wij weldra vernemen. (*Rev. polit.*)

— De *Severn* heeft berigten aangebragt uit de West Indiën, welke onder anderen inhouden, dat de schade door den brand op Barbados veroorzaakt, wordt geschat niet meer te bedragen dan 40 à 50000 p.st.; het verlies zal hoofdzakelijk het rijk gedeelte der bevolking treffen, hetwelk echter reeds plannen maakt tot verbetering op de oude gronden, waarmede spoedig een aanvang zal worden gemaakt.

— Berigten uit Buenos Ayres tot 16 januarij houden in, dat het gouvernement de haven van Monte Video in staat van blokkade voor de schepen van alle natiën verklaard had, ten vervolge der vroegere blokkade, die zich alleen tot wapenen en oorlogs amunitie bepaalde. Bij een ander besluit van Rosas was alle buitenlandsche gemeenschap met Corrientes, Paraguay en den geheelen loop der rivier Parana verboden, tot dat, gelijk het besluit zulks noemt, de wettelijke orde in Corrientes hersteld zou wezen. Daar deze besluiten eene volkomen stremming der handelgemeenschap met de genoemde landstreken moeten na zich slepen, gelooft men algemeen dat de bemiddelende mogendheden, namelijk Engeland, Frankrijk en Brazilië, daardoor tot het nemen van eenen beslissenden stap gedwongen zullen zijn.

— Men schrijft uit Havana, 5 februarij. De vastenavond-vermakelijkheden zijn hier door eene droevige gebeurtenis gekenmerkt. In den nacht van den 2 op den 3 sloop een neger op een gemaskerd bal en en stak, zonder dat men de beweegreden weet, vijf of zes personen dood, anderen ontving men min of meer belangrijke wonden. Een neger, die onder verdenking van deze misdaad lag, is gearresteerd en door een' der gewonden herkend.

— Het voorstel betreffende de inbezitneming van het grondgebied van den Oregon is door den senaat met eene meerderheid van 28 tegen 21 stemmen verworpen.

TURKIJE.

De Syrische questie is vereffend. Na nog eenige door de Porte daaromtrent gegeven opheldering, hebben de gezanten der vijf groote mogendheden hunne goedkeuring geschonken aan de maatregelen door den sultan genomen.

ZWITSERLAND.

De nota, namens de Oostenrijksche regering, door prins Metternich gerigt aan den gezant van Oostenrijk bij het Zwitsersch Verbond, is van den volgenden inhoud:

Mijnheer,

Gij hebt ons laatstelijk mededeeling gedaan van de verklaringen, die de hoven van Londen en Parijs aan het eedgenootschappelijk bewind hebben doen toekomen, om het eedgenootschap bekend te maken met den indruk, welken de jongste gewigtige gebeurtenissen in Zwitserland op die hoven gemaakt hebben.

De beginselen van den keizer onzen doorluchtigen meester, en de gevoelens, waardoor Z. M. jegens het Zwitsersch eedgenootschap bezield is, zijn u bekend, en gij zijt nog onlangs belast geweest om die aan de regering van Zurich uit te drukken, bij gelegenheid dat zij het eedgenootschappelijk bewind aanvaardde. Ook twijfel ik niet of gij zult bij elke gelegenheid, die zich gedurende den tegenwoordigen landdag aan u aanbiedt, om de bedoelingen van uw hof te doen kennen, u van die taak gekweten hebben in den geest uwer algemeene instructie, welke berust aan den eenen kant op de welwillende vriendschap, die Z. M. jegens den nabuurigen staat koestert, aan den anderen kant op den eerbied des keizers voor de bestaande verdragen en op zijn verlangen dat de overige staten, vooral die, welke uit hoofde hunner geographische ligging levendige betrekkingen met zijne monarchie onderhouden, blijven binnen de voorwaarden, die hen in staat stellen, om ten deze jegens Oostenrijk de beginselen der wederkeerigheid te handhaven.

Zijne Majesteit heeft zich met genoegen [illegible] door Engeland en Frankrijk aan het eedgenootschap gedane mededeelingen, en zien wij kunnen overtuigen, dat zijne wijze van beschouwing van den algemeenen toestand van Zwitserland door dezelfde mogendheden gedeeld wordt. Indien het cabinet van Londen zich in zijne depêche aan den heer [illegible] ten taak stelt, om voor Zwitserland de ramp gevolgen te ontvouwen, die voor dat land de vernietiging zou hebben der acte, waardoor het als

een door Europa erkend staatslichaam gevestigd wordt; dan zult gij u herinneren, dat dezelfde stelling door ons cabinet ontwikkeld is bij onderscheidene depêches, die ik in de laatste jaren aan ons gezantschap in Zwitserland gericht heb, en gij zult gevoelen, dat de jongste gebeurtenissen zeer verre van de meening, die wij altijd gekoesterd hebben, te veranderen of te wijzigen, ons integendeel daarin slechts hebben kunnen versterken. Inderdaad naarmate de kansen op eene vernietiging der bondsacte van 1815 zich vermenigvuldigen, naar die mate wordt het ook duidelijker, dat het te niet gaan van dezen band van vereeniging tusschen de 22 souvereine cantons van Zwitserland, wat het inwendige des eedgenootschaps betreft, het sein voor burgeroorlog, regeringloosheid en onderdrukking zou worden, en wat het buitenland aangaat, al de voorwaarden zou wegnemen, op welke die 22 cantons hunne plaats in het groot Europesch statenstelsel bekleeden. De binnenlandsche rampen en de staatkundige gevaren, die uit zulk eenen staat van zaken voor Zwitserland zouden ontspruiten, zijn te zeer in het oog vallend, om niet door alle ware vrienden van dat land ingezien te worden, en om bij hen niet den wensch te verlevendigen, dat zulke groote gevaren door de wijsheid en regtschapenheid der mannen, die met het beheer van deszelfs belangen belast zijn, afgewend mogen worden.

Niet minder dan met het Engelsch cabinet stemmen wij met dat der Tuilerien overeen in de afkeuring der ondernemingen en van het bestaan der vrijcorpsen. Eene regering, niet in staat om hare onderhoorigen zoo zeer in bedwang te houden, dat zij hun kan beletten, om gewapenderhand moord en plundering op het gebied van eenen vreedzamen nabuur te verspreiden, zou den naam van regering niet waardig zijn; zij zou verdienen om door het beschaafd Europa in den ban te worden gedaan, zoo zij dergelijke misdrijven niet alleen toeliet maar zelfs begunstigde. In eene confederatie van Staten, die met elkander verbonden zijn om zich wederkeerig hulp en bijstand te verleenen, zou het hatelijke van die ondernemingen nog verhoogd worden door het gevoel van verontwaardiging, hetwelk het schenden van bezworen trouw altijd moet opwekken. Zulk eene wanorde moet een einde nemen en niet den wortel uitgeroeid worden; het moet niet langer mogelijk zijn, dat een canton, belegerd door gewapende benden, die zich aan zijne grenzen ophouden, maanden lang onder de wapenen gehouden en gedwongen worde om de middelen en het geduld zijner bevolking uit te putten, indien Zwitserland in het oog van het buitenland, het karakter wil bewaren van eene confederatie van staten (om de uitdrukking der Weener verklaring van 20 maart 1815 te bezigen) waarvan de *onschendbaarheid*, zoodanig als zij tijdens de conventie van 29 october 1813 als staatkundig ligchaam bestonden, erkend is als grondslag van het Helvetisch staatsregt.

De eenstemmigheid van alle de mogendheden, welke thans aan Zwitserland duidelijk moet gebleken zijn, ten aanzien van de algemeene beginselen, welke ten deze in aanmerking komen, en de welwillende verklaringen, welke men van alle kanten aan hetzelve gegeven heeft, moeten aan dat land twee dingen bewezen hebben: vooreerst, dat alle mogendheden zonder onderscheid door dezelfden gevoelens van vriendschap en belangstelling zullen het eedgenootschap bezield zijn; ten tweede, dat die mogendheden alle van hetzelfde standpunt uitgaande daardoor ook gemakt mogen worden de waarheid op hare zijde te hebben.

De naaste toekomst zal leeren of en in hoeverre de liefhebbers van het Zwitsersch volk hun vaderland zullen hebben weten te beveiligen voor de onberekenbare rampen, waarin hetzelve onvermijdelijk zou worden gedompeld, indien aan de thans zoo opgewonden hartstogten een vrije teugel gevierd mogt worden.

Ontvang enz.

METTERNICH.

DUITSCHLAND.

Onder dato 21 dezer wordt uit Lötau geschreven:

Eene verschrikkelijke ramp heeft onze stad een treffen en eene nog grootere bedreigt ons, want geen menschelijk vermogen is in staat den voortgang der vlam te stuiten. Dezen nacht omstreeks half drie ure, barstte een brand uit, in de Hinterstrasse, zoo men zegt in het huis van eenen schoenmaker, die al zeer spoedig de geheele straat in de asch legde en nu in de Zittauerstraat woedt. Het gevaar is voor die gedeelten der stad, welke de vlam tot nu toe spaarde, zooveel te grooter, daar de huizen grootendeels houten daken hebben, en bij allen ijver der spuitgasten, door de groote uitgestrektheid van den brand, geen gevolg van de bluschmiddelen te wachten staat. Het tooneel dat zich thans aanbiedt, is allertreurigst; overal bergt men wat men kan, overal hoort men weeklag. Bij dit vreesselijk ongeluk paart zich nog gebrek aan water. Reeds is het bureau der post, uithoofde van de nabijheid van den brand, naar een ander gedeelte der stad moeten verplaatst worden.

— Men schrijft uit Francfort, 25 maart: De ijsvloer van den Mein heeft zich dezen morgen losgerukt; er drijven geweldige ijsmassa's den stroom af. De waterstand is reeds aanzienlijk gerezen. Daar intusschen de Rijn reeds vrij van ijs en daardoor eene ongestremde afstrooming geopend is, vreest men voor geene overstroomingen.

— De Russische grootvorst troonopvolger en zijne gemalin worden in de aanstaande maand mei in de hertogelijke residentie Biberich verwacht.

— Twee Duitsche dagbladen de *Frankfurter Post Zeitung* en de *Deutsche Allgemeine Zeitung*, beweren, dat de autoriteiten van het hertogdom Posen op het spoor zijn van eene nieuwe zamenzwering, welker doel nog niet bekend is. Die bladen verzekeren, dat men in vaten, die volgens de verklaring der afzenders, Fransche wijn moesten inhouden, verscheidene honderden vuurwapenen gevonden heeft. De geruchten waarop die dagbladen zich gronden, om daaruit het bestaan van een complot af te leiden, zijn overigens zoo duister, dat het moeijelijk valt daaraan geloof te slaan. Daarenboven heeft de Duitsche drukpers ons sedert eenigen tijd geleerd die geheimzinnige ontdekkingen te wantrouwen, welke al te dikwerf slechts in de verbeelding van den een' of anderen harer correspondenten bestaan.

ENGELAND.

De koningin heeft den heer John Drummond Hay tot Hr. Ms. agent en consul-generaal in Marocco benoemd, in plaats van zijnen onlangs overleden vader.

— De jongste maatregelen omtrent de suiker hebben den prijs van dat artikel aanzienlijk verlaagd.

SPANJE.

De havenmeester van Cadix heeft bekend gemaakt, dat in de wateren van Cadix door twee rooversvaartuigen was jagt gemaakt op een schip, welke jagt eerst op de hoogte van kaap Trafalgar was gestaakt.

De Fransche kapitein Boisnard, voerende het driemastschip *Charles*, rapporteert, dat hij in de Spaansche wateren een verdacht schip heeft ontmoet, zijnde eene zorgvuldig uitgemete en nieuw geverwde brik, welke alle moeite deed om bij hem te komen, en den *Charles* bestendig in het oog hield. Daar het weder zeer onstuimig was, met zware buijen en eene hoge zee, gelukte het kapitein Boisnard eindelijk dit vaartuig te ontwijken. De tegenwoordigheid van deze schepen in de Middellandsche zee, van waar men een aantal bodems verwacht, verdient de aandacht der gouvernementen.

FRANKRIJK.

De heer Pascal Rollin heeft in de kamer der afgevaardigden eene petitie der werklieden ingediend, strekkende tot verzoek om regeling van het werk. Deze petitie beslaat een zwaar folio deel en is voorzien van ruim 1000 handteekeningen.

— De maarschalk Soult heeft op het bureau der kamer gedeponeerd twee voordragten van wet, de eerste ter verkrijging van een crediet van 17 millioen voor de fabrikatie van het materieel behorende tot de wapening der fortificatien van Parijs en derzelver aanhoorigheden: de tweede ter verkrijging van een crediet van 18 millioen ter voltooijing van de fortificatie der vestingen Duinkerken, Soisson, Lyon, Besançon, Sedan, Toulon en St. Etienne, alsmede voor buitengewone werkzaamheden, welke door de militaire genie in de havens Lorient, Havre en Hennebon worden uitgevoerd;

— Ter beurze van Parijs van den 28, waren geruchten in omloop nopens eene verandering van ministerie, waartoe de door den maarschalk voor de vestingwerken der hoofdstad aangevraagde credieten zouden hebben aanleiding gegeven.

— De graaf Pontois, Fransche gezant in Zwitserland, is te Parijs aangekomen. Men zegt dat het doel zijner reis is, om den heer Guizot met den waren stand van zaken in Zwitserland bekend te maken en maatregelen te beramen om een einde te maken aan de aldaar bestaande spanning.

— Bij telegraphische depêche heeft de regering berigt ontvangen, dat de overeenkomst voor de bepaling der grenzen tusschen Algerie en Marocco den 16 maart is geteekend geworden.

Bij eene andere depêche wordt er bijgevoegd, dat Abd-el Kader de vaan van den opstand tegen den sultan van Marocco heeft opgestoken.

— In den Fransch-Engelschen Gezant-Post van het volgend berigt van Marocco, gedagteekend 10 maart.

Het stoomschip *le Grondeur*, dat met eene bijzondere zending naar Tanger is belast geweest, is thans alhier teruggekeerd en heeft tijdingen aangebragt, die niet van belangrijkheid ontbloot zijn. Men meende namelijk, bij het vertrek van dit schip uit Tanger, aldaar zeker te weten, dat Abd-el-Kader eene vijandige houding tegen den keizer van Marocco had aangenomen, en alle echte muzelmannen opgeroepen had, om zich onder zijne banier te scharen. Eene aanzienlijke afdeeling troepen, onder bevel van een der zonen des keizers, is tegen den emir uitgezonden; doch men vreesde, dat die krijgstogt geen voldoenden uitslag zou opleveren, daar reeds talrijke gedeelten der bevolking zich voor den emir hadden verklaard. [illegible] rige aanhangers in Marocco zelf. Verscheidene districten of kreitsen van dat rijk bevonden zich in openbaren opstand. De staat van zaken is te bedenkelijker, omdat de partij, die in Marocco tegen het stamhuis van den regerenden keizer Abd-el-Rhaman gestemd is, reeds sedert lang zeer magtig [illegible] en toe slechts een gunstig oogenblik ontbreekt, om haar te ontplooijen. De Fransche krijgsbevelhebbers nemen alle maatregelen van voorzorg. Alle beschikbare troepen staan gereed om te vertrekken, en [illegible] der ruiterij, die in het militair dienstverband [illegible] gelegerd was, is hierheen [illegible]. Intusschen, weet het verwonderingwekkende van de zijde der overheid niets omtrent de verrigtingen van den generaal Delarue wordt bekend gemaakt, die, zoo als men weet, zich reeds sedert lang aan de grenzen van Marocco bevindt en met het bepalen der grenzen tusschen dat rijk en Algerie belast is. Een trompetter en een ander Fransch soldaat, die gedurende geruimen tijd bij Abd el-Kader zijn gevangen ge-

houden, zijn onlangs uit zijne smala ontsnapt. Men vleit zich, dat onze overheden uit hebben moord juiste narigten wegens de stelling, waarin zich de emir geplaatst ziet, zullen kunnen erlangen.

— De berigten, die sedert dan ingevallen door ingekomen zijn, omtrent den stand van het te veld staand gewas, zijn eenigzins geruststellender, vermits men, weinige plaatsen uitgezonderd, van allerwege meldt, dat de schade op verre na zoo groot niet zal zijn, als men zou hebben kunnen vermoeden.

BELGIE.

Het schijnt zeker, dat er een ontwerp bestaat om eenen spoorweg tusschen Ostende en Duinkerken aan te leggen, welke later tot aan Calais zou worden verlengd.

— Te Yperen is de heer Biebuyk tot lid van de kamer der representanten verkozen, ter vervanging van den overleden heer Florisonne.

NEDERLAND.

's HERTOGENBOSCH, 31 maart. Het provinciaal geregtshof van Noord-Braband heeft onlangs bij dezelfs arrest de teregtstelling bevolen van:

(A.) L. W. F. A. Wolf baron van Dopff, oud 38 jaren, geboorteplaats onbekend, afgetreden agent van het domein te Eindhoven, thans voortvlugtig en latiterende, als verdacht:

1°. Van valschheid in authentieke en openbare geschriften, en het gebruik maken van dezelve, wetende dat zij valsch waren.

2°. Van het in zijne qualiteit van agent van het domein verduisteren en onttrekken aan derzelver bestemming van geldsommen, te zamen de waarde van 3000 francs te bovengaande, en welke gelden, uit hoofde van zijnen post, in zijne handen waren en wegens welke hij verantwoording schuldig was.

3°. Van het in zijne qualiteit van agent van het domein, plegen van knevelarij (*concussion*), door als koopsom te vorderen, hetgeen hij wist het verschuldigde te buiten te gaan.

4°. Van medeplichtigheid aan verduistering in onderhandsch geschrift, door den 2den beschuldigde, door den daden van het feit door belofte daartoe te hebben uitgelokt en door denzelve daartoe onderrigt te hebben gegeven; — alsmede

Van B. en C., wegens medeplichtigheid in onderscheidene feiten voorn.: als een opzigter der domeinen, bij de brigade te Eindhoven, en den opzigter van dezelfde brigade, te Woensel, beide gedetineerd.

Het hof heeft tevens bevolen, dat de aangevangde feiten gelijktijdig zullen worden behandeld en beregt. De behandeling dezer zaak, waarin door den heer procureur-generaal *een honderd twee en dertig getuigen* zullen worden opgeroepen, is bepaald ter openbare teregtzitting van het prov. gerechtshof van Noord-Braband, zitting hebbende binnen deze stad, op donderdag den 24 april aanstaande.

Zoo men vernoemt bevat de akte van beschuldiging zulm honderd [illegible] feiten. Het openbaar ministerie zal worden [illegible] door den advocaat-generaal Jhr. Mr. J. Ed. van Meeuwen, terwijl de 2° en 3° beschuldigden ten hunnen respective raadslieden hebben verkozen Mr. J. H. Kivits en Mr. N. Susseh. (*W. v. h. R.*)

's HAGE, 28 maart. Men vernoemt dat de tweede kamer der staten-generaal, dinsdag den 8 april aanstaande, des namiddags ten 3 ure, eene zitting houden en [illegible] gewigtige werkzaamheden hervatten zal.

AMSTERDAM, 28 maart. Het bedrag der beide algemeene inzamelingen ten behoeve van de noodlijdenden, in deze stad alhier, is, met inbegrip van het verder ingekomen daartoe betrekkelijk, geweest als volgt:

Bij de eerste collecte . . . f 38,209,77½
Bij de tweede . . . . . « 33,946,12½
En heeft dus te zamen de aanzienlijke som van . . . . f 72,152,90 bedragen.

DORDRECHT, 27 maart. Heden nacht is de stoomboot van deze stad op Rotterdam, die gisteren avond uit de haven was gehaald om heden hare dienst te hervatten, alhier voor het hoofd gezonken. Het ijs, hetwelk van de Merwede was komen afdrijven, schijnt aan dezelve zoo veel schade te hebben toegebragt, dat zij is vol gelopen. Gelukkig bevond zich niemand op dezelve dan de waker, die nog aan de bel geluid heeft, doch zich, voor dat er hulp kwam, aan wal had moeten begeven. Het schip ligt zoo diep, dat heden bij hoog water dezelfs raderkasten niet meer zigtbaar zijn.

Men kondigt als zeker aan de oprigting eener maatschappij voor den aanleg van eenen spoorweg van Antwerpen naar Rotterdam over Breda. Men verzekert dat de grondleggers dier maatschappij reeds voor 13 à 14 millioen francs inschrijvingen in Holland bijeengebragt hebben en dat zij van nu af met de Nederlandsche en Belgische regeringen in onderhandeling zijn, voor de goedkeuring hunner plannen. (*Journ. de Bruxelles.*)

In de Javasche Couranten van den 27 november tot den 4 december, vindt men de volgende berigten:

BATAVIA, 29 november 1844. In het etablissement voor de zijdewormen-teelt te Gendrie, in de residentie Rembang, is door onvoorzigtigheid van een der inlandsche werklieden op den 12 oct. brand ontstaan, waardoor een der tot dat etablissement behoorende loodsen, met de zich daarin bevindende gereedschappen en ongeveer 70 a 80000 cocons geheel zijn in de asch gelegd.

— Volgens mededeelingen van Macassar zijn bij het bestuur aldaar eenige brieven ontvangen van den gezagvoerder William Brownrigg en van de bemanning van de Engelsche bark *Premier* van Calcutta, welke op den 27 julij 1844, op Poeloe Pandjang, nabij de noord-oostkust van Borneo, is gestrand, op hare reis van China naar Balie Badong, in ballast en beladen met Chinesche munt voor de heeren Lange en Comp.

Uit die brieven blijkt, dat de sultan van Goenoeng Tabor zich van het volk en de Chinesche munt heeft meester gemaakt en de schipbreukelingen in de grootste ellende en gebrek verkeeren en gevaar loopen van door den sultan gedood of verkocht te worden.

De inlandsche majoor Kalangkangang in de baai van Palos, die zich toevallig bij de ontvangst van deze tijdingen te Macassar bevond, is uitgenoodigd en heeft op zich genomen, om onmiddellijk naar Barroe te vertrekken, ten einde te trachten van den sultan van Goenoeng Tabor de invrijheidstelling te verkrijgen van de schipbreukelingen van de *Premier*.

Het bestuur te Macassar is aangeschreven om, indien nog hulp mogt worden vereischt, Zr. Ms. brik *Postillon* of Zr. Ms. schooner *Kameleon*, welke beide vaartuigen tot het station van Macassar behooren, zoo spoedig mogelijk naar Poeloe Pandjang te zenden, om de schipbreukelingen te bevrijden.

Mengelwerk.

ONDERGANG DER LETTERKUNDE IN DE MIDDEL-EEUWEN.

Met de vernietiging van het Romeinsch rijk en de verwoesting van deszelfs provincieën nemen de middel-eeuwen eenen aanvang. Dor in gebeurtenissen der vermelding waardig, biedt ons derzelver eerste helft niets anders aan dan eene aaneenschakeling van rampen.

Wanneer wij onze aandacht vestigen op de eerste eeuwen van dit groot tijdperk, dan worden wij dadelijk getroffen door de diepe onkunde, waarin de maatschappij gedompeld was. Ten onregte schrijft men den ondergang der letterkunde alleen toe aan de invallen der barbaren, die een einde gemaakt hebben aan het Romeinsch rijk. Sedert lang waren de schoone kunsten in zoodanig eenen staat van verval, dat men met groud zeggen kan dat, al ware het Romeinsch rijk blijven bestaan, dezelve eventeer zouden opgehouden hebben bedreven te worden. De oorspronkelijkheid van geest, de scheppingskracht, die de gouden eeuw kenmerkte, was reeds sedert lang verdwenen. De Latijnsche en Grieksche talen hadden hunne oorspronkelijke zuiverheid verloren.

De eeuw der Antoninussen was, wel is waar, baroemd door mannen van verdiensten, door grondige regtsgeleerden, door oordeelkundige geschiedschrijvers en groote wijsgeeren. Misschien werden de letteren in het Romeinsch rijk meer algemeen beoefend dan in het schitterendst strijdperk van keizer Augustus. De bloei van het Romeinsch rijk, van Trajanus tot Marcus Aurelius, en de bescherming van die goede vorsten, vertraagden nog voor korten tijd derzelver ondergang. Moeijelijk is het echter voldoende reden op te geven, waarom het verval zulk eene snelle vaart heeft genomen tusschen de regering der Antoninussen en die van Diocletianus.

Grootendeels schijnt men die verandering van zaken te moeten toeschrijven aan de vernedering die Rome en Italie ondergingen ten gevolge van het stelsel door Severus en zijne opvolgers aangenomen; aan de toelating van vreemdelingen tot militaire en burgerlijke betrekkingen; aan de weinige aanmoediging, die de wetenschappen ontvingen van keizers uit de provincie afkomstig en gewoonlijk zelfs ongeletterd; eindelijk aan de rampen, die elkander na den eersten inval der Gothen en de nederlaag van Decius gedurende eene halve eeuw opvolgden.

Kennis en beschaving verspreiden zich onder een volk naar mate het onderwijs op eene min of meer gemakkelijke wijze kan genoten worden, naarmate der voordeelen en der onderscheiding die aan mannen van kennis te beurt vallen; maar vooral in evenredigheid der belooning, die zij vinden in de publieke opinie en in de achting der maatschappij. Dergelijke aanmoediging heeft de beoefening der letteren altijd meer in kleine republieken bevorderd dan in groote rijken, meer in steden dan elders.

In de laatste eeuw van het Romeinsch rijk merkte men eene algemeene onverschilligheid op voor de letterkunde.

Constantijn, Julianus, Theodosius en andere keizers waardigden wel is waar wetten uit, bestemd om geleerdheid aan te moedigen en de schoone kunsten te bevorderen, maar de weelde, die in betere tijden onnoodig geoordeeld waren, werden onvoldoende bevonden om te zegepralen over den doodslaap, waarin de litteratuur verkeerde.

Te midden dier algemeene lusteloosheid voor de letterkunde, was het hoogst onwaarschijnlijk dat nieuwe meesterstukken zouden verschijnen, het was zelfs twijfelachtig of de oude wel zouden bewaard blijven.

Sedert de uitvinding der drukpers is het bijna onmogelijk dat een boek van eenig aanbelang verloren gaat. In weinig tijds levert zij honderde afdrukken, die allerwege verspreid worden en die als het ware niet verloren kunnen gaan dan met de bevolking zelve. Daarentegen was het afschrijven van handschriften een lang, moeijelijk en kostbaar werk. De vernietiging van enkele boeken door brand; de verwoesting van sommige [illegible]

vien door barbaarsche herders, ongewoon iets te sparen, konden tot de laatste sporen van een werk vernietigen, of te weeg brengen, dat slechts weinige afschriften overbleven, welke spoedig een dergelijk lot te duchten hadden.

Al waren de meeste kerkvaders in de oude letterkunde door en door ervaren, mag men toch als eene bijkomende oorzaak van het verval der letteren beschouwen den tegenzin, dien de eerste christenen gevoelden tegen de heidensche schrijvers. Zij hadden afkeer van die boeken, die principen inhielden geheel strijdig aan hunne leer en denkwijze.

Zoo lang het heidendom nog bestond en men daarvan nog iets te vreezen had, kon dit niet anders. De vestiging der barbaren in Gallie, Italie en Spanje voltooide verder den ondergang der beschaving. Hunne eerste invallen kenschetsten zich steeds door verwoesting, en al doen eenige Gothische vorsten zich later meer beschaafd voor, bleven echter hunne oude wapenbroeders zich steeds op hunne oorspronkelijke ruwheid beroemen en betuigden hunnen afkeer voor kunsten en wetenschappen, die hare beoefenaars niet voor zedenbederf hadden kunnen bewaren, noch tegen slavernij beveiligen.

Theodoric, de beroemdste der Ostrogothische koningen van Italie, was niet in staat zijn' eigen naam te schrijven, en bovendien belette hij zijne landgenooten de scholen te bezoeken, die door zijnen minister Cassiodorus waren opgerigt, om onder zijne Italiaansche onderdanen den smaak voor de letterkunde te doen herleven; maar spoedig reeds vervielen deze laatsten tot denzelfden trap van onbeschaafdheid als hunne overheerschers.

Evenwel hadden zij, tot zelfs de grondbeginselen der letterkunde, zoo geheel en al niet kunnen vergeten, indien de taal, waarin de boeken geschreven waren, niet opgehouden had hun gewone tongval te zijn. Deze opmerkenswaardige verandering, die de taal in Frankrijk, Italie en Spanje ondergiug, staat in een nauw verband met den ondergang der letterkunde.

Men behoeft slechts eenen blik te werpen op de Fransche en Spaansche talen, om zich te overtuigen dat deze twee talen; even als het Italiaansch, eene gemeenschappelijke bron hebben, het Latijn. Deze laatste taal schijnt de plaats ingenomen te hebben gehad der vroegere talen in Spanje en Gallie gebruikt, welke men algemeen voor de Celtische houdt.

Het is een zeldzaam verschijnsel, dat een volk er zoo goed in geslaagd is zijne taal aan de overwonnen volkeren op te dringen, als dit aan de Romeinen, ten opzigte der volkeren in Gallie en Spanje, gelukt is, vooral wanneer men bedenkt, dat hunne heerschappij aldaar niet zoo lang geduurd heeft om dergelijke geheele verandering van taal te weeg te brengen. Evenwel moet men niet gelooven dat de bevolking dier landen het Latijn zoo geheel en al heeft aangenomen, dat zij hetzelve even zuiver als de Italianen gesproken hebbe, en veel minder dat hare uitspraak juist overeengekomen zij met het Latijn, zoo als het in de eeuw van Augustus geschreven werd. Zelfs in Rome zal men het Latijn niet letterlijk uitgesproken hebben, even min als men dit in de nieuwere talen gewoon is te doen. Het gewoon spraakgebruik in het dagelijksch leven zal nog al aanmerkelijk van de orthographie zijn afgeweken, hoeveel te meer zal dit dus niet de taal van het volk gedaan hebben.

Door de kennis der orthographie bewaren zich de meer beschaafde klassen van menschen tegen eene slechte uitspraak. Hoe meer onderwijs en verlichting algemeen verspreid zijn, des te minder zal men afwijkingen in de uitspraak opmerken. In verwijderde provinciën, waarmede door de taal pas is gevoerd, kan men de grootste veranderingen verwachten.

Zoo begon de taal langzamerhand overal te ontaarden. Nieuwe woorden werden van de barbaren overgenomen. Eene gebrekkige en slechte uitspraak begon de overhand te krijgen. Er ontstond een merkelijk verschil tusschen de taal, zoo als die in de provincie Italie en zelfs te Rome gesproken werd, en tusschen het Latijn, zoo als het in de schrijvers uit de eeuw van Augustus voorkomt. Reeds in de achtste eeuw zag zich de Latijnsche spelling (orthographie) door eene met de uitspraak van dien tijd meer overeenkomstige vervangen. De taal was reeds zoo verbasterd, dat het zuiver Latijn door het volk niet meer verstaan werd. Toen het alzoo opgehouden had tot de levende talen te behooren, waren alle toegangen en bronnen tot de wetenschappen voor het volk gesloten.

De nieuwere talen werden nog weinig in geschriften gebruikt; zoo werden niet alleen de boeken maar ook de letters vergeten. Hierbij kwam nog schaarschheid van boeken, die men niet dan tegen zeer hoogen prijs kon verkrijgen.

Na de verovering van Alexandrie door de Saracenen hield de invoer van de papierplant in Europa bijna geheel op; perkament was al te kostbaar voor algemeen gebruik.

Aan het christendom alleen is het toe te schrijven dat, in weêrwil van dat alles, de litteratuur niet geheel en al is verloren gegaan. De kennis der Latijnsche taal was zeker verloren gegaan, indien de Latijnsche liturgie in de kerk niet behouden maar vervangen was geworden door de nieuwe talen, op het tijdstip, dat deze laatste zoo veel van het Latijn waren afgeweken dat het volk die taal niet meer verstond. Ook de kloosters gaven gelegenheid en middelen aan de hand om de letterkunde te beoefenen en zoo werd er veel bewaard dat anders zou zijn verloren geraakt.

Advertentien

*** Een R. C. Jongeling, oud 20 jaren, bezitter van den derden rang, de beginselen der Fransche Taal en het Handteekenen kunnende onderwijzen, zag zich tegen 1. Mei gaarne geplaatst als SECONDANT in eene Kostschool, alwaar gelegenheid bestaat zich verder te bekwamen. Hij kan van gedrag ieder de beste getuigenis produceren.

Adres, met *franco* brieven, letter X, aan J. ROLSIUS Mz. Boekhandelaar te *Grave*.

BELANGRIJK BERIGT.

Uit de hand te Koop,

om met 1. October 1845 (of eerder), in bezit genomen te worden:

Een zeer schoon en geheel nieuw gebouwd

HUIS,

gelegen te *Roermond*, in den Steeg, toebehoorende aan den Wel Edel Geboren Heer Ridder DE LONGRÉE.

Dit prachtig GEBOUW dient thans tot Bisschoppelijk Paleis, bewoond door Zijne Doorluchtige Hoogheid Monseigneur PAREDIS, Bisschop van *Hirene* en Apostolisch Vicaris van *Limburg*; vroeger was het de woning van den District- en Militie-Commissaris te *Roermond*, hetzelve bevat, behalve de wel ingerigte HUIZING, een GEBOUW voor de Kaptoren, benevens REMISE, STALLINGEN en WASCHPLAATS, in twee Vleugels van het hoofdgebouw gescheiden; voorts een schoonen grooten TUIN, beplant met beste FRUITBOOMEN, schoone KELDERS, eene POMP in de Keuken en eene op de Plaats, REGENPUT enz. Het geheel verkeert in uitmuntbaarheden, onbelast van Hypotheek en tegen Brandschade verzekerd voor eene som van achttien duizend Gulden Nod.

Aangaande de betaling van den koopprijs zullen de gemakkelijkste voorwaarden worden gesteld.

Tot nadere Inlichtingen zich in persoon, of met *franco* brieven, te wenden aan den Notaris *GUILLON*, te *Roermond*, die met den verkoop belast is.

Op voordeelige voorwaarden

UIT DE HAND TE KOOP:

EENE BOEKDRUKKERIJ

bestaande in drie DRUKPERSEN, waarvan eene bijzonder groot, vele soorten van LETTERS, zoo gebruikt als ongebruikt met de daartoe behoorende KASTEN en BOKKEN, CORRIGEER-STEENEN, LOOGBAK, enz.

Eenige BOEKBINDERS-GEREEDSCHAPPEN, waaronder eene hechte PAPIER-PERS en voorts eene soliede Brabandsche LINIEER-MACHINE met toebehooren.

Inlichtingen te bekomen bij den Griffier *VIEWEG*, in de Vogterstraat te *'s Hertogenbosch*, brieven *franco*.

*** Op *Woensdag den* 9 *April* zal provisioneel en *Woensdag den* 16 *April* 1845 definaal, door S. VAN LOMMEL, in de Zwaan, te *Moergestel*, des morgens ten 10 uure, publiek worden verkocht:

1. Eene **Bouwhoeve**, genaamd *Vossenhoven*, te *Moergestel*, bestaande in alle daarop staande GEBOUWEN, TUIN, BOUW-, WEI-, HOOI- en BURLANDEN, ter grootte van 36 Bunders.
2. 12 Percelen BOUW-, WEI- en HOOILANDEN, te *Moergestel* en *Oisterwijk*, ter grootte van 21 Bunders.

Tegen betaling binnen 6 jaren.

De Bouwhoeve, Wei-, Hooilanden en Turfvelden, voorts de Bouwlanden in de Stoppelen 1845, *aanstaande.*

Nadere informatiën bij den Notaris *VAN KEULHOVEN* te *Moergestel*.

Uit de hand te Koop.

Een aanzienlijk, groots, sterk, wel doortimmerd en goed onderhouden kapitaal

HUIS,

uit negen meestal behangen of gestucadoord spaciense en van Stookplaatsen voorziene BENEDEN- en BOVEN-VERTREKKEN zamengesteld, KOOK-KEUKEN, MEIDEN-PROVISIE- en WASCH-KAMERS, mitsgaders KELDER en ZOLDERS, hebbende eene opvaart met Basse-Cour, ACHTER-PLAATS, SCHUUR, STALLINGEN en een met de keurigste FRUITBOOMEN beplante groote TUIN, achter aan den Stadswal uitkomende, het alles in een Perceel, binnen de stad *Weert* in het Maregat, digt bij den Kom van de *Zuid Willems-vaart* gelegen, groot circa een halve bunder.

Gegadigden adresseren zich, mits brieven *franco*, aan den inwonenden eigenaar van gemeld Erf, den Heer J. D. ULENS, Heel en Vroedmeester te *Weert*. De kooppenningen kunnen des verkiezende voor de helft tegen 4 pCt. interest gevestigd blijven.

J. VAN GINDEREN, Notaris te *Teteringen*, zal voor eene Publieke Verkooping op *Maandag den 7n April* 1845 des voormiddags om 10 ure, ten huize van *C. ...DONK*, in den Roskam te *Teteringen*, voor zes jaren, publiek verpachten:

Eenen van ouds welbekenden

Heerenlogement,

met HUIZINGE, SCHUUR, STALLING, BAKHUIS, HOVEN, DRIES- en ZAAILAND, groot 2 Bunders, gestaan en gelegen te *Teteringen*, aan de *Breda*, tusschen de beide Steenwegen van *Breda* naar *Tilburg* en *Oosterhout*.

Te aanvaarden den 1 ... 1846.

Nadere onderrigtingen ... ten kantore van den Notaris voornoemd.

Beurs van Amsterdam.

Zaturdag 29 Maart, ten vier uure.

W. S. 22 pCt. 644. Nieuwe 3. pCt. 78 ... Ditto Certif. 4 pCt. ... Am. Synd. 4½ pCt. 100. Rijn-Spoorweg 114. Arnhem. Belgisch Leen ... Ditto Obl. 24½. Dito Obligatiën 29½. 30 Spaansche Binnenl. 3 pCt. 34. Port. in Land. 2½ pCt. 63. Brazil. van 100 p. a. 95. Mexic. 34. Col. ex ...

Ter drukkerij van Dr A. A. DE ROOY.